

КЛАСТЕРНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ КЛАСТЕРІВ

© 2015 КАРПЕНКО О. О.

УДК 334.78:330.341.4

Карпенко О. О. Кластерна соціальна відповідальність як основа розвитку кластерів

З 2000-х років у ролі нових структуроутворюючих ланок сучасного виробництва в різних економіках світу успішно виступають кластери – сітьові інноваційні екосистеми особливого класу. Природа кластера є двоїстою: за своїми функціями – економічна система, а як об'єднання суб'єктів – соціальний феномен. На даному етапі розвитку теорії кластеризації чіткого формалізованого механізму узгодження економічних і соціальних аспектів функціонування кластера не існує. У статті обґрунтовано необхідність формування та функціонування кластерів на принципах соціальної відповідальності, досліджено еволюцію концепцій соціальної відповідальності, введено в науковий обіг поняття «кластерна соціальна відповідальність», побудовано модель та визначено принципи кластерної соціальної відповідальності. Для успішного формування та функціонування кластерів необхідно, передусім, думати про суспільний добробут, а не відстоювати будь-якою ціною індивідуальні інтереси кожного партнера. Зроблено висновок про те, що формування та функціонування кластерних об'єднань підприємств і організацій, науки й освіти, держави на принципах соціальної відповідальності – це об'єктивна необхідність розвитку економіки та суспільства.

Ключові слова: кластер, модель «потрійної спіралі», освіта і наука, влада, бізнес, кластерна соціальна відповідальність.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 20.

Карпенко Оксана Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки і менеджменту, Київська державна академія водного транспорту ім. Гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного (вул. Фрунзе, 9, Київ, 04071, Україна)

E-mail: kargo_2012@ukr.net

УДК 334.78:330.341.4

Карпенко О. А. Кластерная социальная ответственность как основа развития кластеров

С 2000-х годов в роли новых структурообразующих звеньев современного производства в различных экономиках мира успешно выступают кластеры – сетевые инновационные экосистемы особого класса. Природа кластера является двойственной: по своим функциям – экономическая система, а как объединение субъектов – социальный феномен. На данном этапе развития теории кластеризации четкого формализованного механизма согласования экономических и социальных аспектов функционирования кластера не существует. В статье обоснована необходимость формирования и функционирования кластеров на принципах социальной ответственности, исследована эволюция концепций социальной ответственности, введено в научный оборот понятие «кластерная социальная ответственность», построена модель и определены принципы кластерной социальной ответственности. Для успешного формирования и функционирования кластеров необходимо, прежде всего, думать об общественном благосостоянии, а не отстаивать любой ценой индивидуальные интересы каждого партнера. Сделан вывод о том, что формирование и функционирование кластерных объединений предприятий и организаций, науки и образования, государства на принципах социальной ответственности – это объективная необходимость развития экономики и общества.

Ключевые слова: кластер, модель «тройной спирали», образование и наука, власть, бизнес, кластерная социальная ответственность.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Библ.:** 20.

Карпенко Оксана Александровна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики и менеджмента, Киевская государственная академия водного транспорта им. Гетмана Петра Конашевича-Сагайдачного (ул. Фрунзе, 9, Киев, 04071, Украина)

E-mail: kargo_2012@ukr.net

UDC 334.78:330.341.4

Karpenko O. O. Cluster's Social Responsibility as the Basis for Cluster Development

Beginning from 2000-ies, clusters successfully serve as new structural links of contemporary production in various world economies, becoming the network innovation ecosystems of a special class. Cluster has a dual nature: as to its functions it corresponds to an economic system, as a combination of entities – to a social phenomenon. At the present stage of development of the theory of clustering, there is not a clear formalized mechanism to harmonize both economic and social aspects in functioning of cluster. The article substantiates the necessity of forming and functioning of clusters on the principles of social responsibility, investigates the evolution of concepts of social responsibility, introduces into scientific circulation the concept of «cluster's social responsibility», builds a model and sets out the principles of the cluster's social responsibility. For a successful formation and functioning of cluster, it is necessary first and foremost to think about the public welfare rather than defend at any price the individual interests of each partner. It has been concluded that the formation and functioning of clustering of enterprises and organizations, science, education and the State on the principles of social responsibility is the objective necessity of development of both economy and society.

Key words: cluster, Triple Helix model, education and science, Government, business, cluster's social responsibility.

Pic.: 3. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 20.

Karpenko Oksana O. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economy and Management, Kyiv State Maritime Academy named after Hetman Petro Konashevich-Sahaydachniy (vul. Frunze, 9, Kyiv, 04071, Ukraine)

E-mail: kargo_2012@ukr.net

XXI столітті світ переходить до заснованого на динамічних горизонтальних взаємодіях сітьового укладу [1]. У ролі нових структуроутворюючих ланок сучасного виробництва в різних економіках світу успішно виступають кластери – сітьові інноваційні екосистеми особливого класу.

Досвід кластероутвоєння свідчить, що появу кластерів слід розглядати як своєрідний критерій розвитку бізнесу і суспільства, що залежить від загальної політичної, економічної та соціальної ситуації в державі [2].

Природа кластера є двоїстою: за своїми функціями – економічна система, а як об'єднання суб'єктів – соціальний феномен. Таким чином, з одного боку, цілі

кластеризації носять економічний характер, і ефективність кластерів оцінюється в системі критеріїв, адекватних цілям (тобто економічним). З іншого боку, процеси функціонування кластера не є суто економічними, причому саме соціальна складова визначає і факт існування кластера, і його стійкість. На сьогодні чіткого формалізованого механізму узгодження економічних і соціальних аспектів функціонування кластерів не існує [3]. Тому слід прагнути до максимально можливого дотримання принципів соціальної відповідальності всіма учасниками кластерів для оптимізації взаємодії між ними.

На сучасному етапі розвитку в Україні актуалізується дотримання принципів соціальної відповідаль-

ності, що, передусім, викликано підтримкою глобальних ініціатив: Глобального договору Організації Об'єднаних Націй (ГД ООН), Керівництва для мультинаціональних підприємств Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Всесвітньої ради бізнесу зі сталого розвитку (WBCSD), Принципів ООН із соціальної відповідальності інвесторів (PRI), Глобальної ініціативи зі звітності (GRI), Міжнародного стандарту ISO 26000:2010 «Керівництво із соціальної відповідальності» [4].

З огляду на зазначене перед учасниками кластерів постають такі завдання: виявлення зацікавлених сторін; прийняття рішень щодо забезпечення соціальної підтримки; фінансування заходів щодо забезпечення соціальної відповідальності, гармонізація всіх аспектів діяльності тощо [5]. При цьому вдосконалення управління кластерами з урахуванням економічних інтересів усіх партнерів при дотриманні принципів соціальної відповідальності є одним з необхідних інструментів для формування соціальноорієнтованої економіки України.

Питання кластерного підходу, визначення терміна «кластер», ефективної дії кластерів та формування кластерів як одного з чинників підвищення конкурентоспроможності економіки розглянуті в роботах І. О. Дегтярєвої [2], І. Г. Филіпової, Ю. Б. Миндіна [3] та інших.

Проблемам застосування моделі (теорії) «потрійної спіралі» та її доцільності для інноваційного розвитку присвячено праці К. В. Великої [6], Н. І. Галан [7], І. Г. Дежиної, В. В. Кисельової [8], Г. Іцковіца [9], Н. В. Смородинської [1], С. І. Рекора [10] та інших.

Питанням впровадження принципів соціальної відповідальності в діяльність сучасних підприємств присвячені праці О. Є. Бабиної, А. А. Комарової [11], В. В. Байдали, В. М. Бутенко [12], А. М. Колота [13–16], О. В. Павловської [17], А. В. Корсун [5], А. П. Петрашко [4], О. П. Яковенко [18] та інших.

Незважаючи на значимість результатів вищезгаданих наукових досліджень, актуальним і таким, що потребує подальшої розробки, залишається завдання впровадження кластерного підходу в економіку України на принципах соціальної відповідальності.

Метою статті є обґрунтування необхідності формування та функціонування кластерів на принципах соціальної відповідальності, дослідження еволюції концепцій соціальної відповідальності, уведення в науковий обіг поняття «кластерна соціальна відповідальність», побудова моделі та визначення принципів кластерної соціальної відповідальності.

Перехід розвинених країн до економіки знань обумовив потребу у формуванні ефективних механізмів використання в усіх без винятку сферах життєдіяльності результатів наукових розробок на основі узгодження державних, бізнесових, освітніх та наукових інтересів [7].

Цілий ряд сучасних розробок з теорії інновацій присвячено аналізу взаємодії держави, університетів (науки) та бізнесу, що представлено у вигляді моделі «потрійної спіралі» [8].

Концепція потрійного партнерства університетів (науки), бізнесу та влади (*Triple Helix Model*) з'явилася в

середині 1990-х років – у вигляді синтезу інституційних поглядів соціологів і біологічної аналогії. У роботі Генрі Іцковіца (H. Etzkowitz) (Стенфордський університет) і Лоет Лейдесдорфа (L. Leydesdorff) (Амстердамський університет) таке партнерство було представлено як гібридна соціальна конструкція, що має переваги молекули ДНК (зчеплення спіральних структур) і підвищену адаптивність до змін зовнішнього середовища [9].

Таким чином, модель «потрійної спіралі» організована відповідно до принципів перетину трьох множин відносин. Зона реалізованого інтересу лежить у сфері перетину інтересів окремих ключових суб'єктів інноваційного середовища (рис. 1).

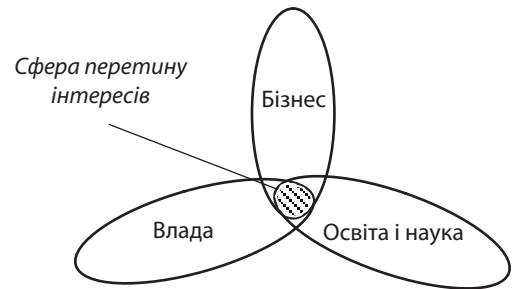


Рис. 1. Сфера перетину інтересів

Висока ефективність та адаптивність до зовнішніх умов в «потрійній спіралі» забезпечується завдяки інтеграції та взаємодії її елементів – університет (наука), держава, бізнес – шляхом формування кластерів [6].

Для успішного формування та функціонування інноваційно орієнтованих кластерів необхідно досягати збільшення сфери перетину інтересів кожного з ключових елементів за рахунок розширення загальної області інтересів (рис. 2).

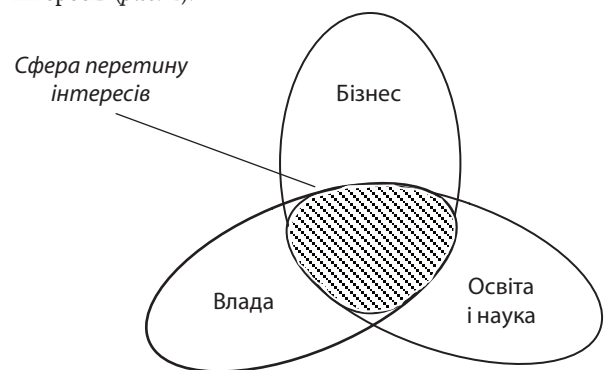


Рис. 2. Сфера перетину інтересів при функціонуванні інноваційно орієнтованих кластерів

Управління в межах інноваційно орієнтованих кластерів здійснюється через механізм партнерства з метою соціально-економічного розвитку, заснованого на інноваціях. Процес управління є складним в силу особливостей усіх трьох категорій учасників [10]. Але дотримання кожною категорією учасників кластера поряд з іншими аспектами принципів соціальної відповідальності дозволяє поєднувати власні інтереси з цілями розвитку кластера, що врешті-решт робить кластер успішним.

Сьогодні спостерігається підвищення інтересу до наукових і прикладних аспектів соціальної відповідальності [13].

У наукових дослідженнях, присвячених визначенню сутності соціальної відповідальності, можна зустріти різні терміни, а саме: «корпоративна соціальна відповідальність», «соціальна відповідальність бізнесу», «корпоративна соціальна сприйнятливість», «корпоративна соціальна діяльність», «корпоративна поведінка», «етика бізнесу», «корпоративне громадянство» тощо [12]. В основі визначення сутнісних ознак зазначених категорій лежать змістовні характеристики самої відповідальності, що має соціальний прояв.

Проблема «відповідальності» завжди була в полі зору філософії та етики, особливо тих філософів, які одночасно займалися дослідженням соціальних, політичних, економічних проблем: Платона, Аристотеля, Т. Гоббса, М. Вебера [19].

На думку Колота А. М., відповідальність – це категорія етики і права: з одного боку, відповідальність – це залежність від когось або чогось, а з іншого – здатність, готовність до виконання морально-духовного обов'язку і правових норм [14].

Окреме місце в сукупності видів відповідальності належить соціальній відповідальності [18]. Категорія «соціальний» означає «все міжлюдське, тобто все те, що пов'язане із суспільним життям людей, з різними формами їх відносин, у першу чергу, того, що відноситься до суспільства» [20].

Реакцією на потребу розбудови успішних прикладних систем соціально відповідальної діяльності стала поява в цій царині цілої низки концепцій, які містять результати наукового опрацювання питань соціальної відповідальності бізнес-структур (табл. 1).

Таблиця 1

Еволюція концепцій соціальної відповідальності

Назва концепції	Представники	Характеристика
Базова концепція корпоративної соціальної відповідальності (далі – КСВ) (1950–1970-ті рр.)	Г. Боуен	Соціальна відповідальність бізнесмена полягає в реалізації такої політики, прийнятті таких рішень або додержанні такої лінії поведінки, які були б бажані для цілей і цінностей суспільства
	К. Девіс	Залізний закон відповідальності: ті, хто не беруть на себе відповідальності, адекватної їхній владі, у результаті втрачають цю владу
	А. Керролл	КСВ – відповідність економічним, правовим, етичним і дискреційним очікуванням, що їх покладає суспільство на організації в даний період часу
	А. Керролл, М. Шварц	Нова інтерпретація моделі соціальної відповідальності бізнесу (трисферний підхід), яка визначає, що лише окремі компанії одночасно реалізують усі типи соціальної активності та відповідальності, а більшість обмежується різними варіантами їх поєднання
Концепція корпоративної соціальної сприйнятливості (далі – КСС) (1970–1990-ті рр.)	Р. Акерман	Важливою передумовою зниження потенційних ризиків компанії є адекватність КСС рівню зрілості суспільних очікувань
	А. Керролл	КСС, яку багато хто трактує як альтернативу соціальній відповідальності, є, скоріше, активною фазою управлінського реагування в соціальній сфері
	В. Фредерік	Концепція КСС, на відміну від КСВ, приділяє особливу увагу управлінським інструментам і технікам, організаційним структурам, а також поведінковим моделям, які найбільше відповідають статусу достеменно соціально сприйнятливої компанії
Концепція корпоративної соціальної діяльності (далі – КСД) (1980–2000-ті рр.)	С. Сеті	КСД інтерпретується через категорію «корпоративна поведінка», яка розглядається одночасно і як виконання соціальних зобов'язань – відповідь на дію ринкових сил і як правові обмеження, і як соціальна сприйнятливість, а саме – здатність корпорації узгоджувати свою поведінку з потребами суспільства
	А. Керролл	КСВ постає як комплексне явище, що охоплює і сутнісні характеристики КСВ (чотири рівні корпоративної соціальної відповідальності), і філософію КСС (від реактивної до проактивної), і релевантні суспільні потреби (безпеку продукції, екологія, безпеку робочих місць тощо)
	С. Вартік, Ф. Кохрен	Акцентують увагу на необхідності аналізу суспільних проблем і розробці проектів, які мають мінімізувати ризики, породжені змінюваними умовами ведення бізнесу, «операціоналізувати свою соціальну сприйнятливість»
	Д. Вуд	Цілісна модель КСД визначається як «існуюча в бізнес-організації система принципів соціальної відповідальності, процесів соціальної сприйнятливості ... і їх очікуваних результатів, що пов'язані із суспільною взаємодією фірми»
	Д. Свансон	КСД, будучи ціннісно обумовленою, залежить у першу чергу від персональних цінностей осіб, які приймають рішення в організації. При цьому КСС, як елемент комплексної моделі КСД, розглядається в широкому контексті, а саме: складова корпоративної культури як системи, заснованої на відповідних цінностях і нормах

Джерело: складено за [14].

Подальший науковий пошук у розвитку теорії корпоративної соціальної відповідальності дозволить обґрунтувати виникнення «феномена консолідованої (спільної, комунітарної) соціальної відповідальності», що передбачає рівноцінну відповідальність усіх соціальних партнерів: бізнесових і державних структур, а також профспілок [14–17].

Відповідно до мети даної статті є необхідним осмислення та прийняття поняття «кластерна соціальна відповідальність», що значною мірою сприятиме уникненню негативних наслідків діяльності кластера, спричинених конфліктом економічних та соціальних інтересів.

Кластерна соціальна відповідальність має передбачати потужний внесок держави, бізнесу, освіти та науки, як ключових елементів кластера, у стійкий розвиток особистості, суспільства, країни. Для успішного формування та функціонування кластерів необхідно, передусім, думати про суспільний добробут, а не відстоювати будь-якою ціною індивідуальні інтереси кожного партнера. Модель кластерної соціальної відповідальності, запропонована автором, подана на рис. 3.

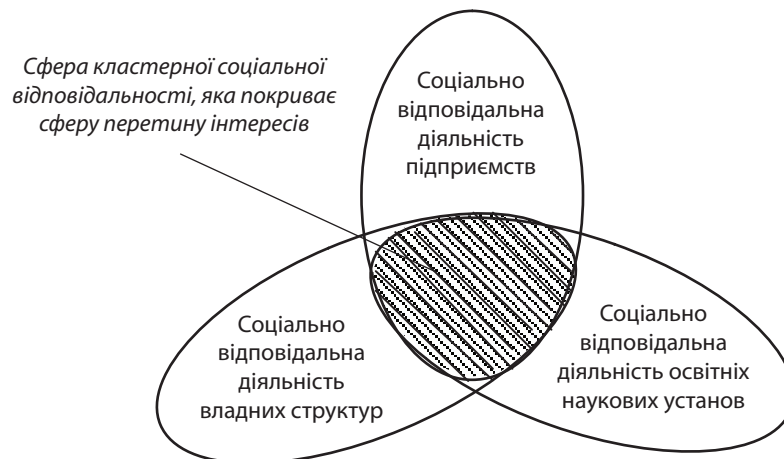


Рис. 3. Модель кластерної соціальної відповідальності

Теорія і практика функціонування кластерів свідчить, що для ефективного партнерства цього об'єднання у вирішенні економічних і соціальних питань необхідно сформулювати та дотримуватися принципів кластерної соціальної відповідальності, основними з яких є: беззастережне виконання чинного законодавства України, повага, довіра, добропорядність, чесність, взаємовигідне співробітництво, недопущення брехні та крадіжок, захист навколишнього середовища та життя людини. Зрозуміло, що при соціально відповідальній діяльності кожного ключового елемента кластера при реалізації своїх інтересів сфера кластерної соціальної відповідальності (див. рис. 3) має покривати сферу перетину інтересів (див. рис. 2).

Для розвитку соціальної відповідальності, зокрема кластерної, в Україні необхідні заходи з популяризації цієї ідеї, а також скоординовані зусилля бізнесу, держави, освіти і науки шляхом створення спільних соціальних програм для вирішення нагальних потреб суспільства [11].

Дотримання принципів соціальної відповідальності кожним партнером дозволить гармонізувати відносини

як всередині кластера, так і між кластером та оточуючим середовищем. У зв'язку з цим основна мета організації та функціонування кластера на принципах соціальної відповідальності має одночасно містити вимоги щодо забезпечення економічного та соціального розвитку, досягнення добробуту партнерів та суспільства в цілому.

ВИСНОВКИ

Впровадження кластерного підходу в економіку України на принципах соціальної відповідальності сприятиме прискореному соціально-економічному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності економіки за рахунок, з одного боку, підвищення інтенсивності розвитку підприємництва, зростання інноваційної активності, активізації залучення інвестицій, збільшення надходження до бюджетів усіх рівнів, а з іншого – збільшення кількості нових робочих місць, розвитку соціальної інфраструктури, реалізації природоохоронних заходів тощо.

З огляду на зазначене, формування та функціонування кластерів на принципах соціальної відповідаль-

ності – це об'єктивна необхідність розвитку економіки та суспільства.

Подальші дослідження будуть спрямовані на формування засад застосування кластерного підходу в економіці України на принципах соціальної відповідальності. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Смородинская Н. В.** Сетевые инновационные экосистемы и их роль в динамизации экономического роста / Н. В.Смородинская // Инновации. – 2014. – № 7 (189). – С. 27–33.
2. **Дегтярьова І. О.** Наукові та практичні аспекти застосування кластерного підходу в управлінні конкурентоспроможністю регіонів України / І. О. Дегтярьова // Державне управління: теорія та практика. – 2011. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Degtyarova.pdf>
3. **Филлипова И. Г.** Кластерные стратегии и кластерные инициативы: перспективы и факторы эффективной кластеризации / И. Г. Филлипова, Ю. Б. Миндлин // MPRA. – 19 July, 2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://mpra.ub.uni-muenchen.de/49949/1/MPRA_paper_49949.pdf

4. **Петрашко Л. П.** Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес практиці / Л. П. Петрашко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ierjournal.com/journals/14-15/2011_6_Petrashko.pdf

5. **Корсун А. В.** Совершенствование инструментов управления социально-ориентированными интегрированными структурами в промышленности минеральных удобрений : автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / А. В. Корсун. – М., 2013. – 25 с.

6. **Велика К. В.** Інноваційна інфраструктура кризь пририму «потрійної спіралі» / К. В. Велика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/vestnik/Технічний_прогрес_та_ефективність_виробництва/2012/15/5Velyka.pdf

7. **Галан Н. І.** Японські університети у «потрійній спіралі»: приклад Тохоку / Н. І. Галан // Наука та інновації. – 2010. – Т. 6. – № 3. – С. 55 – 65.

8. **Дежина И. Г.** Тройная спираль в инновационной системе России / И. Г. Дежина, В. В. Киселева // Вопросы экономики. – 2007. – № 12. – С. 123–135.

9. **Etzkowitz H.** The Triple Helix of University-Industry-Government Relations: A Laboratory for Knowledge-Based Economic Development / H. Etzkowitz, L. Leydesdorff // *EASST Review*. – 1995. – № 14.

10. **Рекорд С. И.** Развитие промышленно-инновационных кластеров в Европе: эволюция и современная дискуссия / С. И. Рекорд. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2010. – 109 с.

11. **Бабина О. Є.** Механізм підвищення рівня соціально відповідальної діяльності підприємств України / О. Є. Бабина, А. А. Комарова // Бізнес Інформ. – 2014. – № 12. – С. 69–74.

12. **Байдала В. В.** Наукові засади соціальної відповідальності біоeкономіки / В. В. Байдала, В. М. Бутенко // Бізнес Інформ. – 2014. – № 10. – С. 18–22.

13. **Колот А. М.** Соціальна відповідальність людини як чинник стійкої соціальної динаміки: теоретичні засади / А. М. Колот // Україна: аспекти праці. – 2011. – № 3. – С. 3–9.

14. **Колот А. М.** Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів / А. М. Колот // Економічна теорія. – 2013. – № 4. – С. 5–26.

15. **Колот А. М.** Корпоративна соціальна відповідальність і проблеми її сприймання суспільством / А. М. Колот // Соціально-трудова відносина: теорія та практика: зб. наук. пр. – 2013. – № 2 (6). – С. 6–15.

16. **Колот А. М.** Корпоративна соціальна відповідальність: сучасна філософія, проблеми засвоєння / А. М. Колот // «Економіка України». – 2014. – № 3 (628). – С. 70–82.

17. **Колот А. М.** Социальное партнерство как институт формирования консолидированной социальной ответственности: теоретические основы / А. М. Колот, О. В. Павловская // Социальная экономика. – 2013. – № 1. – С. 81–91.

18. **Яковенко О. П.** Визначення базових категорій соціальної відповідальності / О. П. Яковенко // Бізнес Інформ. – 2014. – № 6. – С. 13–18.

19. **Антология мировой философии.** – М. : Мысль, 1992. – 776 с.

20. **Філософія політики: Короткий енциклопедичний словник / Авт.-упоряд. : В. П. Андрущенко та ін.** – К. : Знання України, 2002. – 430 с.

REFERENCES

Antologija mirovoy filosofii [Anthology of world philosophy]. Moscow: Mysl, 1992.

Andrushchenko, V. P. et al. *Filosofia polityky : Korotkyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Political Philosophy: Short Encyclopedic Dictionary]. Kyiv: Znannia Ukrainy, 2002.

Babyna, O. Ye., and Komarova, A. A. "Mekhanizm pidvyshchennia rivnia sotsialno vidpovidalnoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy" [The mechanism of improving social responsibility of enterprises in Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 12 (2014): 69-74.

Baidala, V. V., and Butenko, V. M. "Naukovi zasady sotsialnoi vidpovidalnosti bioekonomiky" [Scientific principles of social responsibility bio-economy]. *Biznes Inform*, no. 10 (2014): 18-22.

Dezhina, I. G., and Kiseleva, V. V. "Troynaia spiral v innovatsionnoy sisteme Rossii" [Triple Helix Innovation System in Russia]. *Voprosy ekonomiki*, no. 12 (2007): 123-135.

Dehtyaryova, I. O. "Naukovi ta praktychni aspekty zastosuvannia klasterneho pidkholu v upravlinni konkurentospromozhnistiu rehioniv Ukrainy" [Scientific and practical aspects of the cluster approach in managing competitive regions of Ukraine]. <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Degtyaryova.pdf>

Etzkowitz, H., and Leydesdorff, L. "The Triple Helix of University-Industry-Government Relations: A Laboratory for Knowledge-Based Economic Development". *EASST Review*, no. 14 (1995).

Fillipova, I. G., and Mindlin, Yu. B. "Klasternye strategii i klasternye initsiatyvy: perspektivy i faktory effektivnoy klasterizatsii" [The cluster strategy and cluster initiatives: prospects and factors effective clustering]. http://mpr.ub.uni-muenchen.de/49949/1/MPRA_paper_49949.pdf

Halan, N. I. "Yaponski universytety u «potriinii spirali»: pryklad Tokhoku" [Japanese universities in the "triple helix": Tohoku example]. *Nauka ta innovatsii*, vol. 6, no. 3 (2010): 55-65.

Korsun, A. V. "Sovershenstvovanie instrumentov upravleniia sotsialno-orientirovannymi integrirovannymi strukturami v promyshlennosti mineralnykh udobreniy" [Improving the management tools of socio-oriented integrated structures in the fertilizer industry]. *Avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk: 08.00.05*, 2013.

Kolot, A. M. "Sotsialna vidpovidalnist liudyny iak chynnyk stiikoi sotsialnoi dynamiky: teoretychni zasady" [Social responsibility as a factor of sustainable human social dynamics: the theoretical foundations]. *Ukraina: aspekty pratsi*, no. 3 (2011): 3-9.

Kolot, A. M. "Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist: evoliutsiia ta rozvytok teoretychnykh pohliadiv" [Corporate social responsibility: the evolution and development of theoretical views]. *Ekonomichna teoriia*, no. 4 (2013): 5-26.

Kolot, A. M. "Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist i problemy ii sprymannia suspilstvom" [Corporate social responsibility and its perception of the problems of society]. *Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka*, no. 2 (6) (2013): 6-15.

Kolot, A. M. "Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist: sучасна філософія, проблеми засвоєння" [Corporate Social Responsibility: modern philosophy, the problem of assimilation]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 3 (628) (2014): 70-82.

Kolot, A. M., and Pavlovskaiia, O. V. "Sotsialnoe partnerstvo kak institut formirovaniia konsolidirovannoy sotsialnoy otvetstvennosti: teoreticheskie osnovy" [Social partnership as an institution of consolidated social responsibility: the theoretical foundations]. *Sotsialnaia ekonomika*, no. 1 (2013): 81-91.

Petrashko, L. P. "Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist v ukrainskii biznes-praktytsi" [Corporate social responsi-

lity in Ukrainian business practice]. http://iepjournal.com/journals/14-15/2011_6_Petrashko.pdf

Rekord, S. I. *Razvitie promyshlenno-innovatsionnykh klasterov v Evrope: evoliutsiia i sovremennaia diskussiia* [Development of industrial and innovation clusters in Europe: evolution and contemporary debate]. St. Petersburg: Izd-vo SPbGUEF, 2010.

Smorodinskaia, N. V. "Setevye innovatsionnye ekosistemy i ikh rol v dinamizatsii ekonomicheskogo rosta" [Network inno-

vation ecosystems and their role in more dynamic economic growth]. *Innovatsii*, no. 7 (189) (2014): 27-33.

Velyka, K. V. "Innovatsiina infrastruktura kriz pryzmu «potriinoi spirali»" [The innovative infrastructure through the prism of "triple helix"]. http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/vestnik/Технічний_прогрес_та_ефективність_виробництва/2012/15/5Velyka.pdf

Yakovenko, O. P. "Vyznachennia bazovykh katehorii sotsialnoi vidpovidalnosti" [Defining basic categories of social responsibility]. *Biznes Inform*, no. 6 (2014): 13-18.

УДК 330:332.122(477)

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР

© 2015 ЗАХАРЧЕНКО С. В.

УДК 330:332.122(477)

Захарченко С. В. Ефективність управління як фактор конкурентоспроможності регіонів України: міжнародний вимір

Згідно з методологією міжнародного Інституту розвитку менеджменту (IMD-Lausanne) у статті наведено теоретичні та методичні основи оцінки й аналізу ефективності управління в розрізі регіонів України. Фактор ефективності управління регіонами розглянуто за такими субфакторами, як стан державних фінансів, реалізація податкової політики, інституційні та соціальні рамки, дотримання вимог ділового законодавства. Для оцінки й аналізу ефективності управління як фактора конкурентоспроможності регіонів та субфакторів, що деталізують його, застосовано авторську методику, яка передбачає розрізнення індикаторів-стимуляторів та індикаторів-дестимуляторів, а також використання процедури їх нормалізації та «зважування» – на основі співвідношення значень кожного індикатора України та країни-лідера. Згідно з проведеними розрахунками за фактором і субфакторами ефективності управління визначено рейтинги міжнародної конкурентоспроможності регіонів України та напрями її підвищення.

Ключові слова: конкурентоспроможність, регіон, ефективність управління, державні фінанси, податкова політика, інституційні та соціальні рамки, ділове законодавство.

Табл.: 1. **Формул.:** 4. **Бібл.:** 11.

Захарченко Сергій Володимирович – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, Вінницька філія Київського інституту бізнесу та технологій (вул. Тарногородського, 46, Вінниця, 21022, Україна)

E-mail: zakharchenkovn@i.ua

УДК 330:332.122(477)

Захарченко С. В. Эффективность управления как фактор конкурентоспособности регионов Украины: международное измерение

Согласно методологии международного Института развития менеджмента (IMD-Lausanne) в статье приведены теоретические и методические основы оценки и анализа эффективности управления в разрезе регионов Украины. Фактор эффективности управления регионами рассмотрен по таким субфакторам, как состояние государственных финансов, реализация налоговой политики, институциональные и социальные рамки, соблюдение требований делового законодательства. Для оценки и анализа эффективности управления как фактора конкурентоспособности регионов и субфакторов, детализирующих его, применена авторская методика, которая предусматривает различение индикаторов-стимуляторов и индикаторов-дестимуляторов, а также использование процедуры их нормализации и «взвешивания» – на основе соотношения значений каждого индикатора Украины и страны-лидера. Согласно проведенным расчетам по фактору и субфакторам эффективности управления определены рейтинги международной конкурентоспособности регионов Украины и направления ее повышения.

Ключевые слова: конкурентоспособность, регион, эффективность управления, государственные финансы, налоговая политика, институциональные и социальные рамки, деловое законодательство.

Табл.: 1. **Формул.:** 4. **Библ.:** 11.

Захарченко Сергей Владимирович – кандидат экономических наук, доцент кафедры менеджмента, Винницкий филиал Киевского института бизнеса и технологий (ул. Тарногородского, 46, Винница, 21022, Украина)

E-mail: zakharchenkovn@i.ua

UDC 330:332.122(477)

Zakharchenko S. V. Management Efficiency as a Factor of Competitiveness of the Regions of Ukraine: the International Dimension

According to methodology of the International Institute for Management Development (IMD-Lausanne), the theoretical and methodological foundations of assessment and analysis of management efficiency in view of the Ukraine's regions are described. The factor of efficiency as to the regions' management has been considered using such sub-factors as status of the public finances, implementation of the tax policy, institutional and social framework, compliance with the business legislation. To assess and analyze management efficiency as a factor of competitiveness of the regions and the detailing sub-factors, the author's own methodic is suggested, which provides distinction of the indicators-stimulators and the indicators-destimulators, as well as use of the procedure for their normalization and «weighing» – based on the relation of the values of each indicator for both Ukraine and one of the leading countries. According to the carried out calculations by the factor and the sub-factors of the management efficiency, ratings of the international competitiveness of the Ukrainian regions as well as areas of improvement have been determined.

Key words: competitiveness, region, management efficiency, public finance, tax policy, institutional and social framework, business legislation.

Tabl.: 1. **Formulae:** 4. **Bibl.:** 11.

Zakharchenko Serhii V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of the Department of Management, Vinnitsa branch of the Kiev Institute of Business and Technology (vul. Tarnogradskogo, 46, Vinnytsia, 21022, Ukraine)

E-mail: zakharchenkovn@i.ua